

ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΩΝ ΜΠΑΜΠΟΥΡΑ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΛΕΝΙΚΟΝ

Πολλά έτη πέρασαν από τήν μαύρη έκεινη ήμέρα όπου σκληρή και ἄδικη μοῖρα παρέδωσε τό άκραφνώς Ἑλληνικό Μελένικο εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Τήν ήμέρα έκεινη, οἱ ἀπελπισμένοι Μελενικιῶτες ποῦ ἔσπευσαν νὰ καταφύγουν εἰς τὰς Σέρρας καὶ τὸ Σιδηρόκαστρον συν-αποκομίζοντες δὲ τι πολυτιμότερον εἶχαν καὶ πρωτίστως τὰ Εὐαγγέλια, τὶς εἰκόνες καὶ τὰ λειψά σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν τους, ἀνοιξαν τὰ ἀμέτρητα πελώρια βαρέλια τῶν δεκάδων χιλιάδων δικάδων ποῦ ἦταν ἐντειχεισμένα μέσα στὶς λεγόμενες «τρυπητὲς» (στοές) τῶν γύρω λόφων καὶ πλημμύρισαν οἱ ρεμματιές καὶ οἱ χαράδρες ἀπὸ ἀλυκο κρασί. Ἡταν—μᾶς ἔχουν δηγηθῆ αὐτόπται μάρτυρες—σάν ν' ἀτρεχε ποτάμι τὸ αἷμα τοῦ Μελενίκου.

Σήμερα πλέον γνωρίζομε πολὺ λίγα πράγματα γιὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Μελενίκου τοῦ δεκάτου ἀιώνος. Οἱ παλαιότεροι ποὺ γεννήθηκαν καὶ ἔζησαν ἐκεῖ ἀπέθαναν, καὶ οἱ νεώτεροι, ποὺ μὲ ύπερηφάνεια διακηρύσσουν τὴν καταγωγὴ τους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔφυγαν βρέφη ἀπὸ ἐκεῖ καὶ δὲν θυμούνται τίποτε.

Προσπαθοῦμε νὰ συγκεντρώσωμε στοιχεῖα γιὰ τὰ κτίρια του, τὴν ζωή του καὶ τὰ ἔθιμα του ἀπὸ παλαιότερα δημοσιεύματα, σημειώσεις καὶ γράμματα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον νομίζομεν δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος ἢ ἀναδημοσίευσις ἐν μεταφράσει παλαιοτέρας Γαλλικῆς μελέτης, ποὺ ἀφορᾶ τὸ «μεγάλο σπίτι» τοῦ Μελενίκου καὶ ποὺ ἐγράφη τὸ 1902 ἀπ' τὸν γάλλο στρατηγὸν ντὲ Μπελιέ (¹).

Καὶ δὲ μὲν γάλλος Στρατηγὸς εἶδε τὸ σπίτι αὐτὸν εἰς ἀθλίαν καὶ πτωχικὴν πλέον κατάστασιν. Κατὰ τὸ λέγειν δημως τῆς μόνης σήμερον ζώσης ἀπογόνου τῶν Μπάμπουρα Ἐλένης Χατζημιχάλη καὶ συμφωνῶς πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ ἔνα Μελενικιώτικο τραγοῦδι, ἐγνώρισε ήμέρες δόξης μεγάλης καὶ ἦταν

(¹) Géuérel de Beylié. L' Habitation Byjantine 1903.

ή κατοικία ένδει τῶν προύχόντων τῆς παλαιᾶς Βυζαντινῆς πόλεως. Ἰδού ή μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ κειμένου:

«Τὸ μόνον ἰδιωτικὸ σπίτι τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ποὺ μᾶς εἶναι γνωστὸν εἶναι τὸ ἀρχοντικὸ σπίτι τοῦ Μελενίκου.

Τὸ σπίτι τοῦ Μελενίκου, «τὸ μεγάλο σπίτι», δῆπος τὸ ἔλεγαν οἱ Μελενίκοι, ἐκτίσθηκε εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως καὶ σὲ ἔνα ἀντέρισμα ποὺ δεσπόζει αὐτῇς, ἵσως τὸν 12ον αἰώνα, ἀλλὰ πιθανώτερον τὸν 14ον ἀν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν διακόσμηση τῆς προσόψεως. Εἶναι σπίτι τετράγωνο. κάθε πλευρά ἔχει μῆκος 17,60 μ. καὶ εἶναι ἐνισχυμένο μὲν ἔναν μεγάλο πύργο καὶ διασκευασμένο διὰ ἄμυνα ἀν καὶ εἶναι ἀποκλειστικῶς κατοικία.

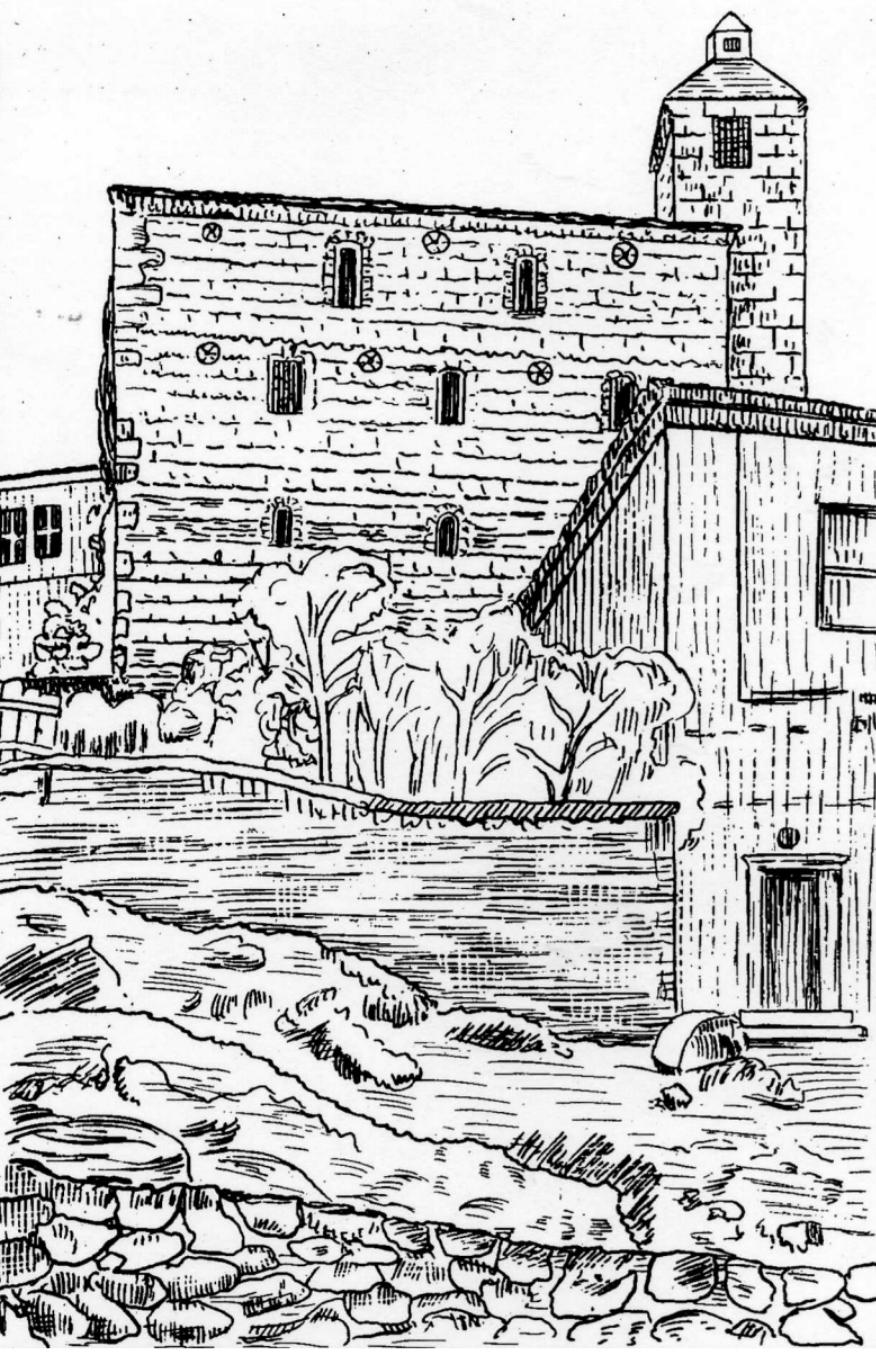
‘Η πόλις τοῦ Μελενίκου, ποὺ βρίσκεται στὰ σύνορα Βουλγαρίας καὶ Μακεδονίας, ἔχει μείνει ἀκραιφνῶς Ἑλληνική. Τὸν καιρὸν τοῦ Βυζαντίου ἔχρησίμευε ως τόπος ἑξορίας τῶν ἐν δυσμενείᾳ ἀξιωματούχων καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ σημερινοῦ, πολὺ ξεπεσμένου ἀρχοντικοῦ, διατείνονται διὰ κατάγονται ἀπὸ μία τῶν σπουδαίων αὐτῶν προσωπικοτήτων. ’Αλλ’ ἀς ἀφήσωμε τὸν θρῦλο καὶ ἀς πάρωμε τὸ σπίτι γι’ αὐτὸν ποὺ εἶναι πράγματι, δηλ. ἀνάκτορο τῶν πάλαι ποτὲ ἀρχόντων τῆς χώρας.

‘Ο Κρις Περδριζὲ ἀνεκάλυψε τὸ πολύτιμο αὐτὸν μνημεῖο δταν ἐρευνοῦσε τὴν Μακεδονία κατ’ ἐντολὴν τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Κατά παράκλησιν μᾶς ἐπήγει πρὸς συνάντησιν τού καὶ δ Κρις Σεναὶ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1901 καὶ ἐξεπόνησε τὸ σχέδιο, τὸ διποίο δημοσιεύομε.

Τὸ σπίτι εἶναι κατασκευασμένο ἀπὸ μικρὰ ἀγκωνάρια καὶ τοῦβλα ποὺ σχηματίζουν πολὺ ἀπλὰ γεωμετρικὰ σχέδια. ‘Ο πύργος ποὺ χρησίμευε ως «βίγλα» καὶ διὰ τὴν ἄμυνα, ἥταν ξύλινος καὶ εἶναι ἐν μέρει πολὺ νεώτερος. Μόνο τὸ κάτω μέρος του εἶναι ἀπὸ πέτρα καὶ τοῦβλα καὶ τῆς ἴδιας ἐποχῆς μὲ τὸ ὑπόλοιπο οἰκοδόμημα.

Τὸ σπίτι ἔχει ἴσογειο καὶ δύο πατώματα εἰς τὴν κυρία πρόσοψι. Το πίσω μέρος ἔχει δύο πατώματα. ‘Η διάταξις αὐτὴ ἔγινε ἀναγκαστικὰ λόγῳ τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους. Τὰ παράθυρα εἶναι στρογγυλεμένα πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ ἔχουν 1,10 μ. ὅψος ἐπὶ 1,15 μ. πλάτος, ‘Ο ἀριθμός τους δὲν εἶναι δ αὐτὸς σὲ κάθε πρόσοψη, ἡ μία δὲν ἔχει καθόλου ἀνοίγματα.

Τὸ ἐσωτερικό περιλαμβάνει μία μεγάλη κεντρικὴ αἴθουσα πλακόστρωτη, (ἔξαγωνες πλάκες τῶν διποίων κάθε πλευρά ἔχει μῆκος 0,20 μ.), ἡ διποία καταλαμβάνει δλο τὸ ὅψος τῆς οἰκοδομῆς, καὶ δέκα δωμάτια δηλ, πέντε σὲ κάθε δροφον. Τὰ δωμάτια

αύτά συγκοινωνοῦν μεταξύ τους καὶ ἔχουν ἐπίσης τὸ κάθε ἔνα
μία θύρα πρὸς τὴν κεντρικὴν αἴθουσα.

Τὸ δωμάτιο ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου εἶναι σχετικῶς κομψὸν καὶ
ἔχει δροφὴν καινούργια μὲν μεγάλην ξύλινην ἐπένδυσην τουρκικὸν
ρύθμον, ὅστερα ἔρχονται οἱ κοιτῶνες καὶ δεξιὰ ὑπάρχει ἔνα
μαγειρεῖο. "Ολα αὐτὰ εἶναι σὲ πολὺ κακὴ κατάστασι καὶ πολὺ¹
πτωχικά.

Τὸ δεύτερο πάτωμα εἶναι ἀκατοίκητο καὶ χρησιμεύει ως
ἀποθήκη. 'Ανεβαίνει κανεὶς ἀπὸ μία σκάλα ή δποία τελειώνει
σὲ μία ξύλινη σοφίτα τὴν δποία ὑποβαστάζουν δύο ξύλινοι δο-
κοί. Οἱ τοίχοι διαχωρισμοῦ ἔχουν ύποστη μεταβολὴν ἀπὸ τὸν
καιρὸν τῆς ἀρχικῆς ἀνοικοδομήσεως καθὼς καὶ τὸ κάτω μέρος
τοῦ τοίχου τῆς πρόσσφεως εἰς τὸν δποῖον ἔχουν γίνει ἐπι-
σκευές. 'Αλλὰ ή γενικὴ διαρρύθμισις πιθανώτατα δὲν ἔχει ἀλ-
λάξει.

Μιὰ πέτρινη σκάλα, τῆς δποίας φαίνονται ἀκόμη οἱ βάσεις,
χρησιμευει διὰ τὴν ἄνοδο εἰς αὐτὸν ποῦ σήμερα εἶναι ἀποθήκη.

Κατὰ τὴν γνώμην μας εὑρισκόμεθα πρὸ τυπικῆς ἀνατολι-
κῆς κατοικίας τῆς Συρίας, 'Αφρικῆς καὶ τοῦ 'Ισπανικοῦ Νότου,
συνισταμένης ἀπὸ χώρους οἱ δποῖοι περιβάλλοντες ἀπὸ τρεῖς
πλευρές μία ἐσωτερικὴ αὐλὴ λεγομένη «Πάτιο». 'Η δριμύτης
τοῦ κλίματος τῆς πόλεως τοῦ Μελενίκου ή δποίᾳ εὑρίσκεται σὲ
τόσον δρεινὸν μέρος ἀνάγκασε τὸν ἀρχιτέκτονα «γὰ σκεπάσῃ»
τὸ προαύλιο αὐτὸν μὲν στέγη.

Ἄραγε νὰ εἴχε τὸ δεύτερο πάτωμα ἐσωτερικό, συνεχόμενο
ξύλινο ἔξωστη κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀραβικὰ σπίτια; 'Η
σημερινὴ κατάστασις τῆς ἐτοιμορρόπου τοιχοποιίας δὲν μᾶς
ἐπιτρέπει συμπεράσματα. "Ισως τὸ πάτωμα αὐτὸν νὰ χρησιμευει
ἐν μέρει ως γυναικωνίτης καὶ ως ἀποθήκη καὶ ἐργαστήρια.

"Εμπροσθεν τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ σπιτιοῦ τὴν δποία πλα-
γισφύλαγε δ πύργος ύπηρχε μιὰ σκάλα μὲ δλίγες βαθμίδες.

Τὸ σπίτι τοῦ Μελενίκου τὸ δποῖον μέχρι τῆς στιγμῆς εἶναι
μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ μᾶς καταπλή-
ξῃ μὲ τὸν πλούτο τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα εἶναι
πολὺ ἐνδιαφέρον διότι μᾶς δείχνει τὸν μέχρι τοῦδε ἀγνωστὸν
τύπο ἐπαρχιακοῦ ἀνακτόρου ἔρχοντος ή κατοικίας πλουσίου
ἀστοῦ ἀκριτικῆς πόλεως».

'Εδῶ τελειώνει ἡ περιγραφὴ τοῦ Στρατηγοῦ ντὲ Μπελιέ.

Εἰς τὸ Μελένικον, τὸ «μεγάλο σπίτι», ἥταν γνωστὸν καὶ μὲ
τὸ δνομα «τὸ σπίτι τῆς ὁρας», διότι κάποτε—δὲν κατορθώσαμε

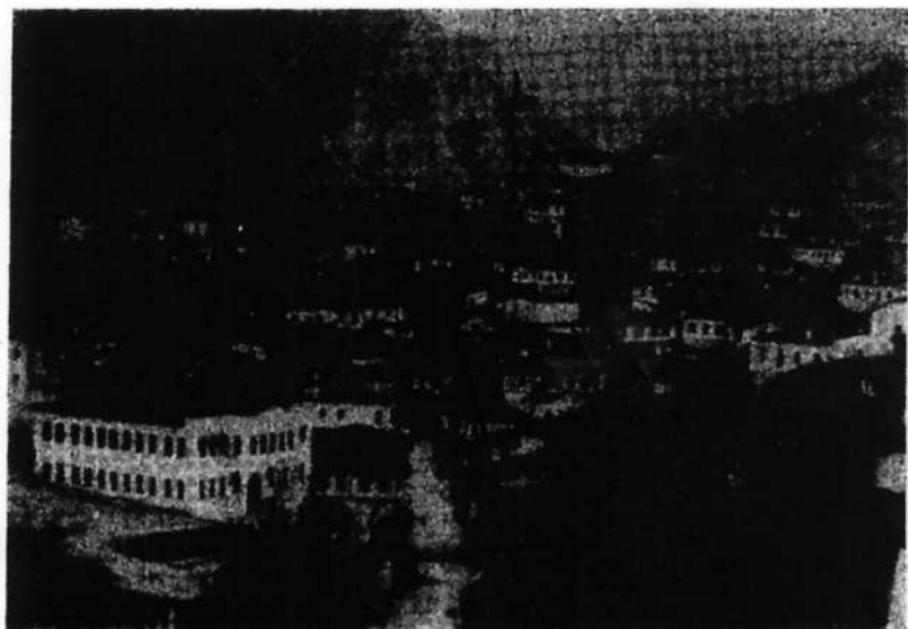
νὰ μάθωμε ἀκριβῶς πότε— ὁ πύργος του πλουτίσθηκε μ' ἔνα μεγάλο ρωλόγι.

Τὸ ρωλόγι δὲν ὑπάρχει πιά. Οἱ ρυθμικοὶ του κτύποι, ὁ σφυγμός τοῦ Μελενίκου, ἐσίγησε. "Ισως νὰ ἔπεσε καὶ ὁ πύργος...

Στὴν καρδιὰ ὅμως δλων τῶν Μελενικιωτῶν, κι' ἐκείνων ἀκόμη ποῦ δὲν ἔγνωρισαν τὸ ἀγέρωχο αὐτὸ κάστρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀντηχοῦν πάντα οἱ ρυθμικοὶ παλμοὶ τοῦ Μελενίκου, σὰν γνώριμη φωνὴ ποῦ τοὺς καλεῖ κοντά του, στὰ μάτια τους φεγγοβολοῦν οἱ σταυροὶ καὶ οἱ τρούλλοι τῶν ἐκκλησιῶν του καὶ μέσ' στὴν ψυχὴ τους δρθώνεται περήφανα ὁ πύργος τῶν Μπάμπουρα μὲ λάβαρο καὶ σημαία του τ' ἄσπρα σύννεφα καὶ τὸν γαλανὸ οὐρανό.

20.V.53.

Λ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ - ΚΑΛΙΝΣΚΗ

Τὸ ἱστορικὸν Μελένικον.

("Άνω δεξιὰ τῆς εἰκόνος διακρίνεται τὸ σπίτι τῶν Μπάμπουρα καὶ ὁ Πύργος του).